

Список літератури:

1. Белебеха І.О. Управління розвитком сільських територій на регіональному рівні / І.О. Белебеха, В.В. Бакум // Економіка АПК. – 2006. – № 11. – С. 118–124.

2. Мезенина О.Б. Проектное и экономико-информационное обеспечение территориальной организации рекреационного землепользования лесного комплекса: монография / Мезенина О.Б. – М.:ФГБОУ ВПО «Государственный университет по землеустройству», 2013. – 157 с.

3. Фурдичко О.І. Питання економіки землекористування в сільському та лісовому господарстві: стан, проблеми, шляхи їх вирішення / Економіка України. – 2011. – № 8. – С. 248-254.

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК КРИТЕРІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

*Кипоренко В.В., аспірант, Інститут агроекології і
природокористування НААН, м. Київ, Україна*

Перехід аграрного сектора на інтенсивні методи господарювання із широким використанням засобів хімізації і проведенням меліорації земель спричинений об'єктивними вимогами сьогодення. Проте некероване застосування даних методів, спрямоване на отримання максимальних прибутків, призводить до антропогенних руйнівних наслідків: деградації ґрунту, зниження його родючості і, як наслідок, до погіршення якості продукції і стану навколишнього природного середовища. Виникає об'єктивна необхідність перегляду концепції розвитку АПК для взаємоузгодження суперечностей між економічною доцільністю та екологічною безпекою. При цьому, пріоритетним напрямом розвитку сільського господарства має стати екологізація виробництва.

Теоретичні і практичні аспекти екологізації аграрного виробництва в останні роки досліджували багато вчених, як вітчизняних так і зарубіжних.

Значну увагу даному питанню приділяли Р.М. Безус, І.К. Бистряков, П.П. Борщевський, Б.М. Данилишин, Д.С. Добряк, Н.В. Зіновчук, А.С. Малиновський, В.Я. Месель-Веселяк, О.Л. Попова, О.О. Прутська, М.Ф. Реймерс, П.Т. Саблук, В.П. Ситник, А.Я. Сохнич, В.М. Трегобчук, А.М. Третяк, М.М. Федоров та інші науковці.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних засад та практичних рекомендацій щодо формування прикладних положень екологізації сільськогосподарського виробництва.

Екологізація сільського господарства має важливе значення у розв'язанні екологічних, економічних і соціальних проблем аграрного виробництва. Наукова література містить різні підходи до визначення сутності екологізації, узагальнення яких дало змогу виділити декілька спільних ознак, зокрема:

1) у переважній більшості визначень екологізація виробництва розглядається як процес, що охоплює сукупність послідовних дій, спрямованих на перетворення форм, методів, способів виробництва, які гармонізовані з законами розвитку навколишнього природного середовища;

2) екологізація виробництва тісно пов'язана з інноваційною діяльністю та спрямована на збереження природної рівноваги й поліпшення якості життя нинішнього і майбутнього поколінь;

3) екологізація полягає у попередженні розвитку негативних явищ, зумовлених діяльністю людини й природними чинниками.

Вирішення екологічних проблем набуває особливого значення в агропромисловому виробництві, зокрема у сільському господарстві, яке є своєрідною контактною зоною людини з природою. Близько 50% усіх негативних процесів, які призводять до деградації стану природного середовища, припадає саме на цю галузь. І якщо виходити з позицій екологічного захисту, головна мета на сьогодні повинна полягати в тому, щоб зберегти землю, її якісний стан для майбутніх поколінь [1].

Вагомий негативний вплив на стан сільськогосподарських угідь спричиняє нерозважливе використання хімічних засобів та недостатнє внесення органічних добрив.

За даними державної служби статистики, в Україні щорічно знижується використання органічних добрив та зростає внесення мінеральних. Так, площа удобрених мінеральними добривами земель у 2012 р. складала 76% від загальної посівної площі, а органічними – лише 2,0%. Внесення органічних добрив скоротилося з 11,91 млн т у 2007 р. до 9,64 млн т у 2012 р., тобто на 2 млн т (рис. 1):

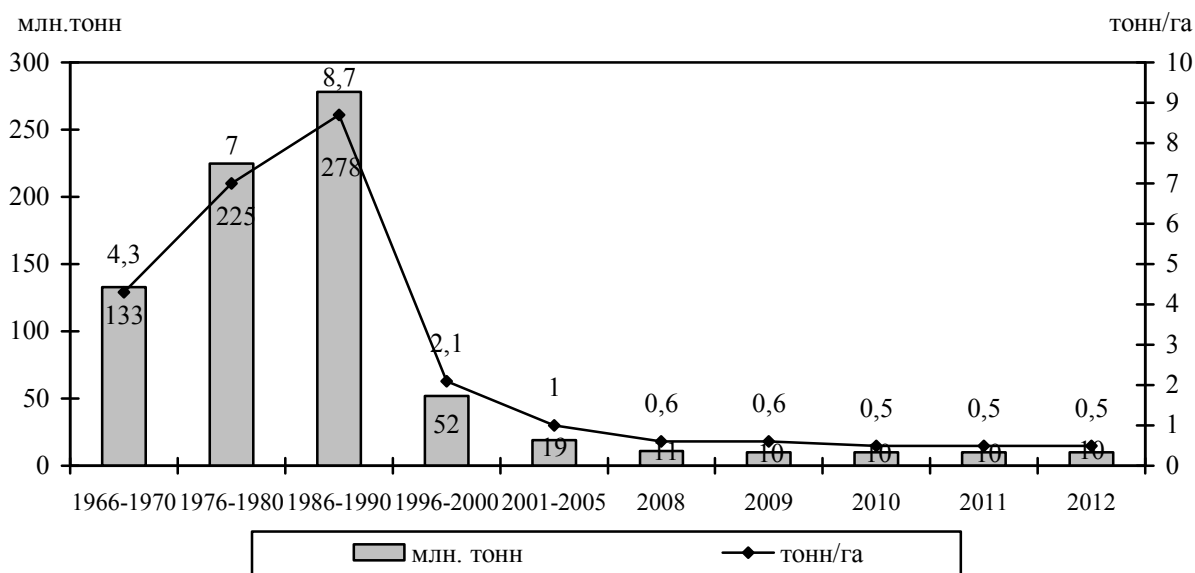

Рис. 1. Динаміка внесення органічних добрив в Україні, 1966–2012 рр.

Джерело: побудовано автором за даними Державної служби статистики України

У 2012 р. під посіви сільськогосподарських культур внесено органічних добрив лише 0,5 т/га посівної площі, що дуже ускладнює проблему підтримання гумусового режиму ґрунтів.

Обсяги внесення мінеральних добрив збільшилися з 0,9 млн. т у 2007 р. до 1,3 млн т у 2012 р. (рис.2):

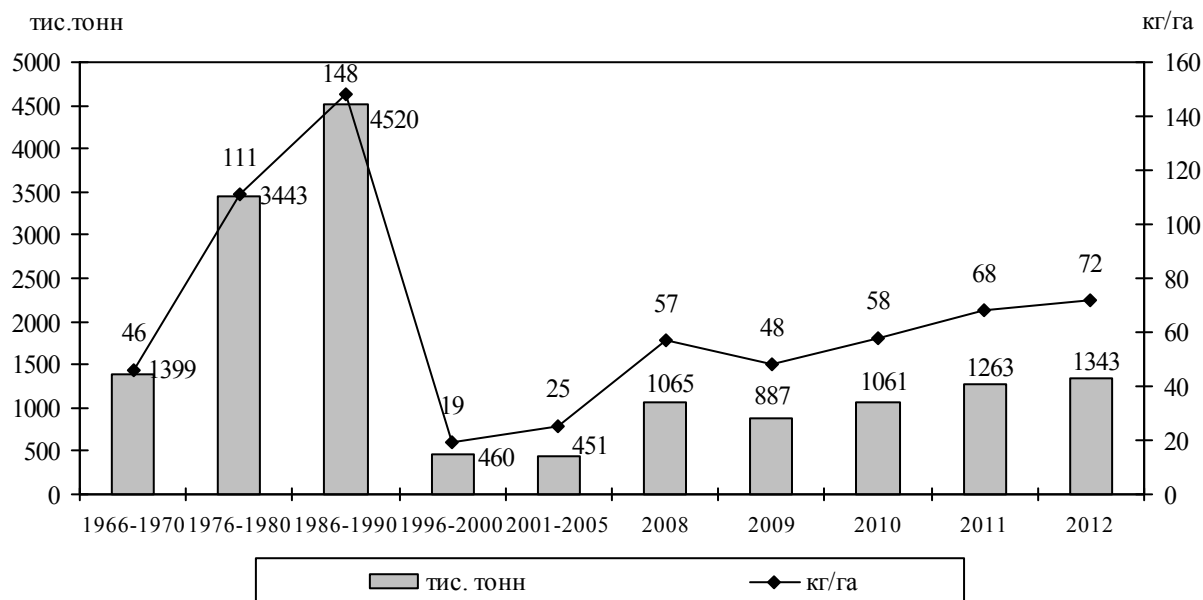

Рис.2. Динаміка внесення мінеральних добрив в Україні, 1966–2012 рр.

Джерело: побудовано автором за даними Державної служби статистики України

Негативна дія мінеральних добрив полягає у тому, що при систематичному внесенні їх у ґрунт накопичуються шкідливі малорухомі речовини – важкі метали (миш'як, кадмій, хром, кобальт, мідь, свинець, ванадій, цинк тощо).

Вивчаючи досвід ведення екологічного сільського господарства в європейських країнах, слід виділити спільні мотиви заінтересованості підприємств у переході на альтернативне виробництво. Вони зумовлені, насамперед, можливістю реалізації своєї продукції за підвищеними цінами за рахунок вищої її якості. Використання у сівозмінах бобових культур дозволяє вирішувати питання забезпечення кормами тваринництва й органічними добривами – рослинництва. Тому більшість екологічних господарств розвивають у себе галузі рослинництва і тваринництва. Організація внутрішньогосподарської переробки і прямий збут продукції дає змогу більш раціонально використовувати робочу силу і підвищувати прибуток підприємства. Усі вище перелічені чинники, що доводять необхідність розвитку екологічного виробництва, повною мірою стосуються і вітчизняного сільського господарства [2].

За таких умов господарювання та рівня деградації земель, як свідчить досвід багатьох країн Заходу, існує нагальна потреба екологізації сільськогосподарського виробництва, шляхом впровадження органічного сільського господарства, яке

забезпечує збереження продуктивності сільськогосподарських угідь, підвищення їх екологічної стійкості, відтворення родючості ґрунтів, захист їх від деградації і на цій основі – отримання високої та стабільної врожайності сільськогосподарських культур, що на сьогодні виступає пріоритетною проблемою, розв'язання якої є неодмінною умовою збалансованого розвитку не лише сільськогосподарського виробництва, а й збереження задовільного стану довкілля [3].

Поряд із використанням альтернативних сільськогосподарських технологій доцільним буде запровадження ряду методів, а саме: використання спеціального режиму оподаткування, цільового заохочення підприємців до ведення екологічно відповідальної діяльності, ціноутворення на екологічну продукцію, надання кредитних пільг, безвідсоткових позик, використання соціальної реклами, екологічного страхування, екологічного інвестування із запровадженням відповідних державних субсидій, дотацій, введенням штрафних санкцій, посиленням контролю за дотриманням екологічних вимог. Проведене дослідження показало, що повернення сільськогосподарських угідь до нормального стану, відтворення родючості ґрунтів – це ті першочергові завдання, які повинні виконувати в кожному господарстві. А для цього потрібна переорієнтація сільського господарства, всього АПК з техногенних пріоритетів на екологічні. Екологізація сільського господарства, необхідність забезпечення простого і розширеного відтворення природної родючості, як основи росту виробництва сільськогосподарської продукції, пред'являють особливі вимоги до господарювання на землі.

Список літератури:

1. Лисак О.І. Проблеми екологізації сільськогосподарського виробництва / О.І. Лисак // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 1 (2). – С. 188-194.
2. Ткачук В.І. Екологізація виробництва як пріоритет процесу диверсифікації аграрних підприємств / В.І. Ткачук // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2899>.
3. Чудовська В.А. Напрями підвищення еколого-економічної ефективності виробництва органічної сільськогосподарської продукції / В.А. Чудовська // Збалансоване природокористування. – 2013. – № 4. – С. 75–81.
4. Шкуратов О.І. Роль природно-ресурсного капіталу в процесі екологізації аграрного виробництва / О.І. Шкуратов // Інноваційна економіка. – 2012. – № 11. – С. 127–129.